V Czesko-Polsko-Słowackie Zawody Matematyczne Juniorów

Fačkovské sedlo (Słowacja), 16 maja 2016 — Zawody indywidualne

Szkice rozwiązań zadań

1. Dany jest odcinek AB, którego środkiem jest punkt M. Rozważmy zbiór trójkątów prostokątnych ABC o przeciwprostokątnej AB. Oznaczmy przez D spodek wysokości poprowadzonej z wierzchołka C, zaś przez K i L rzuty prostokątne punktu D odpowiednio na boki BC i AC. Wyznacz największe możliwe pole czworokąta $MKCL$.

Szkic rozwiązania

Sposób I

Niech P będzie punktem przecięcia odcinków CM i KL (rys. 1). Skoro $MC = MB$, to

$$\sphericalangle PCK = \sphericalangle MCB = \sphericalangle MBC = \sphericalangle DBC.$$

Ponadto, czworokąt $CKDL$ jest prostokątem, więc

$$\sphericalangle CKP = \sphericalangle CKL = \sphericalangle KCD = \sphericalangle BCD.$$

Powyższe dwie równości kątów oznaczają, że trójkąty CPK oraz BDC są podobne (cecha kąt–kąt), a stąd $\sphericalangle CPK = 90°$, czyli proste KL oraz CM są prostopadłe. To oznacza, że pole czworokąta $MKCL$ jest równe

$$\frac{1}{2}\cdot CM\cdot KL = \frac{1}{2}\cdot CM\cdot CD.$$

Zauważmy, że zachodzi nierówność $CD \leqslant CM$, a zatem

$$\frac{1}{2}\cdot CM\cdot CD \leqslant \frac{1}{2}\cdot CM^2 = \frac{1}{2}\left(\frac{AB}{2}\right)^2 = \frac{AB^2}{8}.$$

Pozostaje stwierdzić, że równość ma miejsce gdy $M = D$, czyli gdy trójkąt ABC jest równoramienny. To oznacza, że szukane największe pole jest równe $\frac{1}{8}AB^2$.

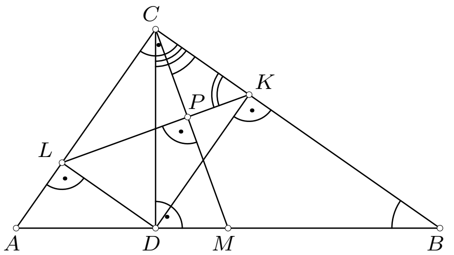

rys. 1

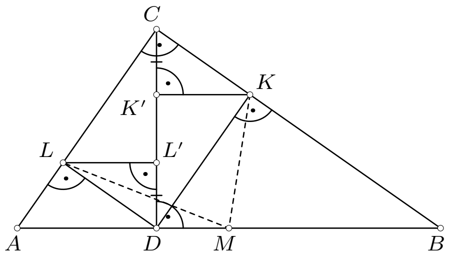

rys. 2

Sposób II

Oznaczmy przez K' i L' rzuty prostokątne odpowiednio punktów K i L na odcinek CD (rys. 2). Zauważmy, że wówczas odcinki DK' i DL' mają długości równe wysokościom odpowiednio trójkątów BMK i AML oraz $DK' + DL' = DK' + CK' = CD$. Stąd

$$[AML] + [BMK] = \frac{1}{2}\cdot AM\cdot DL' + \frac{1}{2}\cdot BM\cdot DK' = \frac{1}{2}\cdot\frac{AB}{2}\cdot CD = \frac{[ABC]}{2},$$

gdzie $[\mathcal{F}]$ oznacza pole figury $\mathcal{F}$. W konsekwencji

$$[CKML] = [ABC] - [AML] - [BMK] = \frac{[ABC]}{2}.$$

Zatem pole czworokąta $CKML$ jest największe gdy pole trójkąta ABC jest największe, a to ma miejsce dokładnie wtedy, gdy $AC = BC$. Wówczas $[ABC] = \frac{1}{4}AB^2$, skąd $[CKML] = \frac{1}{8}AB^2$.

Odpowiedź: Największe możliwe pole czworokąta $ABCD$ jest równe $\mathbf{\frac{1}{8}AB^2}$.

2. Dane są liczby rzeczywiste x, y, spełniające warunek $x^2+y^2-1<xy$. Udowodnij, że $x+y-|x-y|<2$.

Szkic rozwiązania
Sposób I
Z uwagi na symetrię możemy bez straty ogólności założyć, że $x \leqslant y$. Wówczas teza zadania przybiera postać $x<1$.

Załóżmy nie wprost, że $x \geqslant 1$. Wówczas również $y \geqslant x \geqslant 1$, skąd $xy \geqslant 1$. Ponadto, dla dowolnych liczb rzeczywistych x, y zachodzi nierówność $(x-y)^2 \geqslant 0$. Dodając stronami ostatnie dwie nierówności, otrzymujemy $x^2+y^2-xy \geqslant 1$ wbrew założeniu o liczbach x, y. Uzyskana sprzeczność kończy dowód nie wprost i rozwiązanie zadania.

Sposób II
Przekształcając warunek zadania równoważnie, otrzymujemy

$$\begin{aligned} x^2+y^2-1&<xy,\\ 2x^2+2y^2-2xy&<2,\\ x^2-2x+1+y^2-2y+1+x^2-2xy+y^2&<4-2x-2y,\\ (x-1)^2+(y-1)^2+(x-y)^2&<2(2-x-y). \end{aligned}$$

Skoro kwadrat dowolnej liczby rzeczywistej jest liczbą nieujemną, to $0<2-x-y$. Ponadto, $-|x-y| \leqslant 0$, gdyż wartość bezwzględna dowolnej liczby rzeczywistej jest liczbą nieujemną. Łącząc powyższe dwie nierówności, uzyskujemy $-|x-y|<2-x-y$, co jest równoznaczne z tezą zadania.

---

3. Wyznacz wszystkie takie liczby całkowite $n \geqslant 3$, że w wierzchołkach graniastosłupa prawidłowego o podstawie n-kątnej można tak umieścić parami różne dodatnie liczby całkowite, aby wierzchołki o numerach a i b były połączone krawędzią wtedy i tylko wtedy, gdy $a\,|\,b$ lub $b\,|\,a$.

Szkic rozwiązania
Oznaczmy podstawy graniastosłupa przez $A_1A_2\dots A_n$ oraz $B_1B_2\dots B_n$ w taki sposób, że A_iB_i jest krawędzią graniastosłupa dla $i=1,2,\dots,n$. Ponadto, niech a_i, b_i oznaczają odpowiednio etykiety wierzchołków A_i, B_i.

Zauważmy, że skoro numery wierzchołków są różne, dla każdej pary wierzchołków o numerach a i b, które są połączone krawędzią, zachodzi dokładnie jedna z podzielności $a|b$, $b|a$. Bez straty ogólności załóżmy, że $a_1|b_1$. Gdyby $b_1|b_2$, to również $a_1|b_2$, więc wierzchołki A_1 oraz B_2 byłyby połączone krawędzią, a nie są. Stąd wniosek, że $b_2|b_1$. Analogicznie $a_1|a_2$, gdyż w przeciwnym przypadku zachodziłaby podzielność $a_2|b_1$, a A_2 i B_1 nie są połączone krawędzią. Podobnie dochodzimy do wniosku, że $b_2|a_2$.

Powtarzając analogiczne rozumowanie dla kolejnych ścian bocznych graniastosłupa, dochodzimy do wniosku, że kierunki podzielności na krawędziach A_iB_i występują na zmianę, tzn. $a_3|b_3$, $b_4|a_4$ itd. To oznacza, że n jest liczbą parzystą.

Pozostaje zauważyć, że jeżeli $n=2k$, to można wskazać takie etykietowanie wierzchołków graniastosłupa, że warunki zadania są spełnione. Niech p_1, p_2, $\dots$, p_{2k} będą różnymi liczbami pierwszymi. Przyjmijmy $a_i=p_i$ dla $i=1,3,\dots,2k-1$, $b_i=p_i$ dla $i=2,4,\dots,2k$ oraz każdemu z pozostałych wierzchołków przypiszmy liczbę, która jest iloczynem trzech liczb pierwszych z sąsiednich wierzchołków, tzn.

$$b_i=b_{i-1}a_ib_{i+1}=p_{i-1}p_ip_{i+1} \quad \text{oraz} \quad a_j=a_{j-1}b_ja_{j+1}=p_{j-1}p_jp_{j+1}$$

dla nieparzystych i oraz parzystych j (gdzie w razie potrzeby przyjmujemy $a_0=a_n$, $a_{n+1}=a_1$, $b_0=b_n$, $b_{n+1}=b_1$, $p_0=p_n$, $p_{n+1}=p_1$). Łatwo zauważyć, że warunki zadania są wówczas spełnione.

Odpowiedź: Żądaną własność mają wszystkie liczby parzyste $n \geqslant 4$.

---

4. Dany jest trójkąt ostrokątny ABC, w którym $AB < AC < BC$. Na odcinkach AC i BC wybrano odpowiednio takie punkty K i L, że $AB = CK = CL$. Symetralne odcinków AK i BL przecinają prostą AB odpowiednio w punktach P i Q. Odcinki KP i LQ przecinają się w punkcie M. Udowodnij, że $AK + KM = BL + LM$.

Szkic rozwiązania

Oznaczmy na półprostych $MK^{\rightarrow}$ i $ML^{\rightarrow}$ odpowiednio takie punkty D i E, że $KD = AC$ oraz $LE = BC$ (rys. 3). Ponieważ $\sphericalangle DKC = \sphericalangle AKM = \sphericalangle KAB$, $KD = AC$ oraz $CK = AB$, więc trójkąty KCD i ABC są przystające (cecha bok–kąt–bok). Analogicznie uzasadniamy, że trójkąty CLE i ABC są przystające. Skoro

$$\sphericalangle DCK + \sphericalangle KCL + \sphericalangle LCE = \sphericalangle CBA + \sphericalangle ACB + \sphericalangle BAC = 180^\circ,$$

to punkt C należy do odcinka DE. Wobec tego, skoro $\sphericalangle KDC = \sphericalangle ACB = \sphericalangle CEL$, to trójkąt MDE jest równoramienny i $MD = ME$. Zauważmy, że

$$AK + KM = AC + KM - CK = KD + KM - CK = MD - CK,$$
$$BL + LM = BC + LM - CL = LE + LM - CL = ME - CL.$$

Z równości $MD = ME$ i $CK = CL$ wynika, że prawe strony powyższych związków są równe. Wobec tego ich lewe strony także są równe, czyli $AK + KM = BL + LM$.

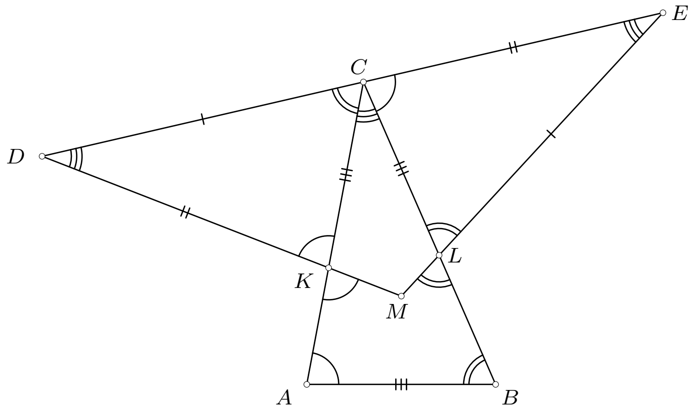

rys. 3

1	6	11	16	21	26	31	36	37	38
2	7	12	17	22	27	32	39	40	41
3	8	13	18	23	28	33	42	43	44
4	9	14	19	24	29	34	45	46	47
5	10	15	20	25	30	35	48	49	50
96	91	86	81	76	71	66	51	52	53
97	92	87	82	77	72	67	54	55	56
98	93	88	83	78	73	68	57	58	59
99	94	89	84	79	74	69	60	61	62
100	95	90	85	80	75	70	63	64	65

rys. 4

5. Wyznacz najmniejszą liczbę całkowitą j o tej własności, że można wypełnić pola tablicy 10×10 liczbami naturalnymi od 1 do 100 w taki sposób, że każde 10 kolejnych liczb naturalnych leży wewnątrz pewnego kwadratu $j \times j$ złożonego z pól tablicy.

Szkic rozwiązania

Przypuśćmy, że szukana najmniejsza liczba j jest nie większa od 4 oraz rozważmy takie wpisanie liczb w pola kwadratu, aby warunki zadania były spełnione. Oznaczmy przez a, b, c, d cztery liczby wpisane w narożne pola kwadratu w taki sposób, że $a < b < c < d$.

Ponieważ, w myśl warunków zadania, każda z liczb $a+1$, $a+2$, $\ldots$, $a+9$ znajduje się w tym samym kwadracie $j \times j$, co a, więc $b \geqslant a + 10 \geqslant 11$. Analogicznie uzasadniamy, że $b \leqslant 80$.

Skoro jedynym kwadratem $j \times j$ zawierającym pole z liczbą b jest pewien narożny kwadrat tablicy, to każda z liczb $b-9$, $b-8$, $\ldots$, $b-1$, b, $b+1$, $\ldots$, $b+8$, $b+9$ musi znajdować się w tym kwadracie. Jednak tych liczb jest $19 > 16 \geqslant j^2$. Uzyskana sprzeczność oznacza, że $j \geqslant 5$.

Pozostaje podać przykład sposobu wpisania liczb od 1 do 100 w taki sposób, że każde dziesięć kolejnych liczb naturalnych znajduje się wewnątrz pewnego kwadratu 5×5 (rys. 4).

Odpowiedź: Najmniejszą liczbą j o żądanej własności jest **5**.

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

Stowarzyszenie na rzecz Edukacji Matematycznej

Fundacja

Olimpiada Matematyczna Gimnazjalistów jest współfinansowana ze środków krajowych Ministerstwa Edukacji Narodowej
Olimpiadę dofinansowuje Fundacja mBanku